

Một số biểu hiện đặc trưng về tính chủ động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan chính trị

Vũ Hoàng Sơn*

*Hệ đào tạo Sau đại học, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Received: 19/10/2024; Accepted: 25/10/2024; Published: 28/11/2024

Abstract: The article discusses some theoretical issues related to the proactive learning behavior of cadets at the Political Officers Training College. The article also explores the manifestations of this proactive learning behavior. Additionally, it analyzes the subjective and objective factors influencing this behavior in cadets at the Political Officers Training College nowadays.

Keywords: Political Officers College, cadets, the proactive component of learning behavior, manifestations of proactive component, influencing factors of proactive component.

1. Đặt vấn đề

Mục tiêu hàng đầu của công tác giáo dục và đào tạo hiện nay đó là trang bị cho học viên những kiến thức, kỹ năng và đào tạo năng lực cho học viên đáp ứng tiêu chuẩn của người sĩ quan quân đội đảm nhiệm tốt chức trách, nhiệm vụ công tác sau khi ra trường. Trong môi trường học tập đặc thù mang tính chất quân sự ở các học viện, nhà trường sĩ quan quân đội nói chung và trường Sĩ quan Chính trị nói riêng, người học cần tranh thủ thời gian, chủ động tích lũy kiến thức, hoàn thiện thái độ, kỹ năng tương ứng, quyết tâm trau dồi phẩm chất và năng lực, hoàn thiện nhân cách để có thể đáp ứng với tiêu chuẩn đầu ra, trở thành người sĩ quan quân đội vừa “hồng”, vừa “chuyên” góp phần tích cực trong xây dựng quân đội.

Tính chủ động là một phẩm chất nhân cách thể hiện ở tính tự giác xây dựng và làm chủ kế hoạch, dự định; không bị chi phối bởi các tác động bên ngoài, sẵn sàng vượt qua mọi khó khăn, thử thách nhằm đạt được mục tiêu đã đặt ra trong quá trình hoạt động một cách hiệu quả.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan niệm về tính chủ động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị hiện nay

Trên cơ sở tìm hiểu, phân tích, tổng hợp và kế thừa các hướng, cách tiếp cận nghiên cứu về tính chủ động theo các nhà tâm lý học, đồng thời nghiên cứu đặc điểm hoạt động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị, tác giả quan niệm:

Tính chủ động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị là một phẩm chất nhân cách, thể hiện ở tính kế hoạch, tính tự giác, tính vượt khó và tính hiệu quả để đạt được mục đích trong quá trình học tập đáp ứng mục tiêu, yêu cầu chuẩn đầu ra của nhà trường

Chính trị được biểu hiện ở 4 dấu hiệu đặc trưng cơ bản, đó là: Tính kế hoạch; tính tự giác; tính vượt khó và tính hiệu quả. Bốn biểu hiện này có mối quan hệ tương quan với nhau và gắn bó chặt chẽ với tính chủ động học tập của học viên. Tính chủ động học tập là một trong những phẩm chất nhân cách của người học viên, là động lực giúp học viên thu nhận kiến thức, hình thành thái độ và kỹ năng tương ứng, nhằm phát triển phẩm chất và năng lực của bản thân, từ đó hoàn thiện nhân cách người học theo mục tiêu, yêu cầu giáo dục, đào tạo của nhà trường trong tình hình mới.

2.2. Biểu hiện tính chủ động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị hiện nay

Frese. M & Fay. D (2001) [3, tr.120] cho rằng cách tiếp cận chủ động là môi trường sẽ bị thay đổi bởi quyết định của cá nhân. Điều này hoàn toàn trái ngược với cách tiếp cận thụ động, đó là quá trình mang đặc trưng bởi những mệnh lệnh được phát ra từ một ai đó, điều khiển hay sai bảo đối phương thực hiện, cá nhân bị động dễ có các biểu hiện từ bỏ khi gặp khó khăn hoặc phản ứng phòng vệ với những kích thích từ môi trường (không thể thích nghi).

Lê Thị Minh Loan (2016) [2, tr.49] đưa ra kết luận sau khi thực hiện nghiên cứu: Sự chủ động của người lao động là hiện tượng tâm lý phản ánh ý thức của người lao động thể hiện ở việc thực hiện công việc mà không cần sự đôn đốc, giám sát của người quản lý, chủ động hợp tác với đồng nghiệp, làm cho công việc diễn ra theo kế hoạch đã định sẵn và tự kiểm tra, đánh giá để rút kinh nghiệm, hoàn thành công việc tốt hơn. Sự chủ động của người lao động trong công việc được phân tích ở 3 mặt: sự chủ động thể hiện ở ý thức trước và sau khi làm việc; thái độ hợp tác với đồng nghiệp, ý thức khi làm việc.

Trong những công trình nghiên cứu cũng như đặc

điểm hoạt động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị, trong hướng nghiên cứu của tác giả về tính chủ động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị, có thể xác định các biểu hiện cơ bản của tính chủ động học tập của học viên trên những thành tố như sau: tính kế hoạch, tính tự giác, tính vượt khó, tính hiệu quả. Đồng thời, căn cứ vào hoạt động học tập của học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị, có thể xác định các nội dung cụ thể của từng biểu hiện trên thông qua các khâu cơ bản của quá trình học tập (*trước khi học trên lớp; trong khi học trên lớp; sau khi học trên lớp; trong kiểm tra, đánh giá chất lượng học tập*).

2.2.1. Tính kế hoạch của học viên trong học tập

Tính kế hoạch là một trong những biểu hiện đặc trưng của hành vi chủ động, tính kế hoạch thể hiện khả năng tiên liệu tương lai của con người khi bắt đầu một hoạt động. Tính kế hoạch là một quá trình tư duy và lên kế hoạch chi tiết để đạt được một mục tiêu cụ thể trong tương lai dựa trên khối lượng tri thức bản thân người học tích lũy, kinh nghiệm trong quá trình hoạt động, cảm xúc và năng lực đã được người học rèn luyện thông qua việc xử lý tình huống hàng ngày.

Tính kế hoạch của học viên trong học tập được thể hiện ở ba khâu trong quá trình học tập như sau:

Trước khi học trên lớp, tính kế hoạch của học viên thể hiện ở việc: Xác định được những yêu cầu cần đạt được của học phần, môn học; Xác định được năng lực học tập của bản thân; Xác định được các yếu tố ảnh hưởng tới hoạt động học tập của bản thân; Xây dựng kế hoạch học tập phù hợp; Dự kiến sử dụng phương pháp học tập cụ thể.

Trong khi học trên lớp, tính kế hoạch của học viên được thể hiện ở việc: Nắm được kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo cơ bản ngay trên lớp; Sẵn sàng tham gia xử lý các tình huống của bài học; Ghi chép bài học theo ý hiểu, hiểu nội dung bài học; Đặt ra những tiêu chí cần đạt được cho mỗi bài học.

Sau khi học trên lớp, tính kế hoạch của học viên thể hiện ở việc: Phân đầu nắm chắc kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo; dự kiến thời gian ôn luyện; có ý tưởng vận dụng nội dung được học vào thực tiễn; xác định những hạn chế, khó khăn và cách khắc phục để nâng cao chất lượng học tập.

2.2.2. Tính tự giác của học viên trong học tập

Tính tự giác là sức mạnh bên trong của người học giúp họ làm chủ và nắm chắc nội dung học tập thể hiện ở chỗ: học viên tự xác định mục tiêu chiếm lĩnh kiến thức, tự động ôn cũ luyện mới để hình thành các kỹ năng, kỹ xảo, tự mình hoàn thành các nhiệm

vụ trong học tập mà không cần bất kỳ ai nhắc nhở, tự xây dựng kế hoạch, tiến độ, thời gian phù hợp với mục tiêu đã xác định, tự xác định nội dung, phương tiện, phương pháp để học tập hiệu quả, tự kiểm tra, đánh giá năng lực của bản thân để điều chỉnh tiến độ học tập. Tính tự giác có vai trò quan trọng trong quá trình học tập vì nó giúp cho người học có thể: Nâng cao hiệu quả học tập; rèn luyện kỹ năng tự học; tăng cường sự tự tin; sẵn sàng tâm thế học tập.

Tính tự giác trong học tập được thể hiện ở ba khâu trong quá trình học tập như sau:

Trước khi học trên lớp, tính tự giác của học viên được thể hiện ở việc: Tự ý thức về mục đích học tập của bản thân; Tự ý thức trách nhiệm của bản thân trong thực hiện quy định về học tập; Tranh thủ thời gian nghiên cứu bài cũ; Tranh thủ thời gian đọc trước bài mới, ghi chú những vấn đề không hiểu; Tự đặt câu hỏi phát vấn, nêu vấn đề chưa hiểu, chưa rõ.

Trong khi học trên lớp, tính tự giác của học viên được thể hiện ở việc: Tôn trọng giảng viên; Thực hiện đúng yêu cầu của giảng viên; Chấp hành nội quy lớp học nghiêm túc; Tập trung cao độ trong mỗi giờ giảng, tiết giảng; Tự ý thức trong xưng phong phát biểu xây dựng bài; Tự giác đề xuất thắc mắc với giảng viên và đồng đội; Tự nguyện tham gia vào những vấn đề thảo luận của giảng viên.

Sau khi học trên lớp, tính tự giác của học viên được thể hiện ở việc: Thực hiện đúng kế hoạch học tập đã xác định; Hoàn thành nhiệm vụ, bài tập trước thời hạn; Chủ động tham gia học theo nhóm ngoài giờ học trên lớp; Chủ động chia sẻ thông tin có liên quan đến bài học với bạn bè; Phân tích, tổng hợp, hệ thống hóa nội dung kiến thức tự học.

Trong kiểm tra, đánh giá chất lượng học tập, tính tự giác của học viên được thể hiện ở việc: Tự giác ôn tập theo kế hoạch; Tìm kiếm tài liệu, sách tham khảo phục vụ cho quá trình ôn tập; Quản lý thời gian ôn tập hiệu quả; Đối chiếu kết quả học tập với mục tiêu, nhiệm vụ của môn học để xác định mức độ đạt được của bản thân và rút kinh nghiệm trong quá trình học tập; Chấp hành nghiêm quy chế, quy định trong thi, kiểm tra.

2.2.3. Tính vượt khó trong quá trình học tập

Tính vượt khó của học viên trong quá trình học tập thể hiện ở khả năng kiên trì, cố gắng vượt qua những khó khăn, thử thách trong quá trình học tập để đạt được những mục tiêu đã đề ra, từ đó, người học sẽ rèn luyện được bản lĩnh vững vàng và sức mạnh tinh thần bền bỉ. Người học viên có tính vượt khó sẽ vươn lên từ trong khó khăn để khẳng định bản thân, không bỏ cuộc và không chán nản khi đối

Tính vượt khó trong học tập được thể hiện ở ba khâu trong quá trình học tập như sau:

Trước khi học trên lớp, tính vượt khó của học viên thể hiện ở việc: Khắc phục các tác động chủ quan có ảnh hưởng bất lợi (tâm trạng, cảm xúc không tốt; thể lực không ổn định;...) để xác định mục tiêu học tập rõ ràng; Khắc phục các tác động khách quan có ảnh hưởng bất lợi (bầu không khí trong tập thể quân nhân; vấn đề từ gia đình, người thân, các mối quan hệ ngoài xã hội; tác động của thông tin trên mạng xã hội;...) để xác định mục tiêu học tập đúng đắn; Kiên trì với mục tiêu học tập đã xác định; Tự tạo động lực, quyết tâm cao để hoàn thành nhiệm vụ học tập; Chuẩn bị tâm lý để sẵn sàng đối mặt với mọi khó khăn.

Trong khi học trên lớp, tính vượt khó của học viên thể hiện ở việc: Khắc phục trạng thái mệt mỏi mất tập trung khi học tập; Cố gắng đưa ra ý kiến phát biểu, quan điểm của bản thân về vấn đề được giảng viên phát vấn; Cố gắng ghi chép những thông tin giải thích, lập luận của giảng viên trong bài học; Vượt qua cảm xúc tiêu cực khi tiếp thu bài giảng; Khắc phục những khó khăn về cơ sở vật chất, thời gian, địa điểm để học tập.

Sau khi học trên lớp, tính vượt khó của học viên thể hiện ở việc: Biết tiếp thu những ý kiến của giảng viên để sẵn sàng thay đổi tư duy, phương pháp, kỹ năng học tập; Nghiêm khắc với bản thân trong thực hiện kế hoạch học tập đã xác định; Khắc phục biểu hiện mệt mỏi, mất tập trung trong các giờ tự học ở đơn vị và trên giảng đường; Tận dụng tối đa thời gian để ôn luyện bài cũ, xây dựng đề cương; Trao đổi, lắng nghe ý kiến của đồng đội, bạn bè để khắc phục những thiếu sót, hạn chế trong quá trình học tập.

Trong kiểm tra, đánh giá chất lượng học tập, tính vượt khó của học viên thể hiện ở việc: Tận dụng tối đa thời gian để ôn tập hiệu quả; Quản lý cảm xúc để ôn tập hiệu quả; Nâng cao tinh thần để tập trung ôn tập; Cố gắng ôn tập toàn diện nội dung mà bài thi yêu cầu; Khắc phục tâm lý căng thẳng, thiếu tự tin trong khi kiểm tra.

2.2.4. Tính hiệu quả trong quá trình học tập

Tính hiệu quả của học viên trong quá trình học tập thể hiện ở kết quả thu được của học viên trong quá trình học tập. Hiệu quả là “kết quả thực của việc làm mang lại”. Học viên làm tốt các khâu, các bước trong quá trình học tập, “sản phẩm, thành quả” mà học viên thu được đạt chất lượng tốt, đúng với mong muốn và mục đích đặt ra; thông qua những kết quả đó, học viên rút ra bài học, tích lũy kinh nghiệm nhằm phát triển phẩm chất và năng lực của bản thân,

sẵn sàng tâm thế trong mọi tình huống học tập. Tính hiệu quả được thể hiện qua các khâu của quá trình học tập, đặc biệt thể hiện rõ nhất ở khâu kiểm tra, đánh giá chất lượng khi kết

Tính hiệu quả trong học tập được thể hiện ở ba khâu trong quá trình học tập như sau:

Trước khi học trên lớp, tính hiệu quả của học viên thể hiện ở việc: Xác định được kế hoạch học tập chi tiết, cụ thể; Xác định mục tiêu cần đạt được trong khả năng của bản thân; Chuẩn bị đầy đủ tài liệu, dụng cụ học tập phục vụ cho bài học; Có sự chuẩn bị tâm lý trước khi học trên lớp; Nắm được kế hoạch, tiêu đề, nội dung bài học mới.

Trong khi học trên lớp, tính hiệu quả của học viên thể hiện ở việc: Hiểu được nội dung bài học; Có thể liên hệ nội dung bài học với thực tiễn; Sử dụng kiến thức của bản thân tham gia thảo luận với giảng viên, bạn bè; Có thể hình thành những thao tác dưới sự hướng dẫn của giảng viên.

Sau khi học trên lớp, tính hiệu quả của học viên thể hiện ở việc: Củng cố kiến thức, kỹ năng một cách nhanh chóng, bền vững; Tin tưởng vào năng lực của bản thân; Tiết kiệm thời gian trong quá trình học tập; Có thể tái hiện lại nội dung đã học bằng ngôn ngữ, biểu tượng của bản thân; Giúp đỡ bạn bè bằng những phương pháp học tập hay.

3. Kết luận

Tính chủ động học tập là một phẩm chất nhân cách quan trọng cần có của người học viên trong quá trình học tập. Tính chủ động học tập có vai trò quan trọng đối với học viên trong việc xác định mục đích, động cơ học tập, lập kế hoạch học tập, sử dụng phương pháp học tập nhằm chiếm lĩnh đối tượng học tập là kiến thức, thái độ và kỹ năng tương ứng để hình thành, phát triển phẩm chất nhân cách, năng lực đáp ứng chất lượng chuẩn đầu ra theo mục tiêu, yêu cầu ở Trường Sĩ quan Chính trị, bảo đảm trong thực hiện thắng lợi mọi nhiệm vụ trên cương vị công tác sau khi tốt nghiệp.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Hà Thị Minh Chính (2017), *Tính tích cực làm việc của người lao động trong các công ty cổ phần khu vực phía Bắc nước ta*, Luận án tiến sĩ Tâm lý học, Học viện Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [2]. Lê Thị Minh Loan (2016), “Sự chủ động trong công việc của người lao động tại các doanh nghiệp dệt may - da giày Thành phố Hải Phòng”, *Tạp chí Tâm lý học*, số 1(202), tr. 37-50.
- [3]. Fay, D, & Frese, M (2001), “The concept of personal initiative: An overview of validity studies”, *Human Performance*, 14(1), pp.97-124.